בעזהשי"ת

מַיִם עֲמֻקִּים עֵצָה בְּלֵב אִישׁ וְאִישׁ תְּבוּנָה יִדְלֶנָּה

סטריקוב

עצה ותבונה

דברי תורה

מכ"ק מרן אדמו"ר זצללה"ה

'עומק לב'

שיעורים ושיחות קודש

מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

'מים עמוקים'
'דולה התבונה'

פרשת **וירא** תשפ"ז

מכון זכור לאברהם
סטריקוב

קובץ רכ"ח

ערש"ק
פרשת וירא
תשפ"ז

לתרומות והנצחות:
052-7620204

לקבלת הגליון בדוא"ל:
a609200101002@gmail.com

לע"נ
האשה מרת צפורה ב"ר דוד ע"ה
נלב"ע כ' חשון
לא השאירה אחריה זש"ק
ת.נ.צ.ב.ה.

לע"נ
הרה"ח בן ציון לבנשטיין ב"ר ברוך ז"ל
נלב"ע כ' חשון
לא השאיר אחריו זש"ק
ת.נ.צ.ב.ה.

יו"ל ע"י
מכון זכור לאברהם סטריקוב
רחוב דוד 32 ירושלים

ניתן להאזין לשיעודי
כ"ק מדן אדמו"ר שליט"א
מדי ליל שישי בשידור חי
במערכת 'קול סטריקוב'
מס' 072-3371263 שלוחה 4.
במו כן ניתן להאזין לאחר השיעור

וכן בקו שיעודי כ"ק מדן
אדמו"ר שליט"א ב'קול הלשון'
מס' 073-2951269 שלוחה 1.

חבורת "בני עולם הבא"
דחסידי סטריקוב
בייסדו ובנשיאותו
של כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
•••
קו הבחינות: **077-437-9774**
מידי יום חמישי מתקיימת הבחינה
ניתן לענות על התשובות עד ליום ב' שלאחמ"כ בערב

סדרי הלימודים בחבורת ההלכה – משנ"ב ח"ב

השבוע - פר' לך וירא	קע"ח ה' – ק"פ
שבוע הבא – פר' חיי שרה	קפ"א – קפ"ב ב'

וירא

יקח נא מעט מים ורחצו רגליכם והשענו תחת העץ ואקחה פת לחם וסעדו לבבכם וגו' ויאמרו כן תעשה כאשר דברת (פס, ד־ה).

יש לפרש בלשון המלאכים 'כן תעשה כאשר דברת', שאמרו לאברהם שעשייתו תהיה שווה לאמירה, ולא כדרך הרשעים ה"אומרים הרבה ועושים מעט" (ב"מ פז.).

ועד"ז מובא בספה"ק אמרות טהורות להרה"ק רבי שמעון שלום מאמשינוב זי"ע, שכאשר באו המלאכים לאברהם אבינו רצה ללמוד מהם דרך חדשה בעבודת ה', ואמר להם 'כי על כן עברתם על עבדכם' - כדי ללמוד מכם דרך חדשה בעבודה. ועל זה אמרו לו 'כן תעשה כאשר דברת', כלומר כי מדרך האיש שבשעה שאומר ורוצה לעשות מצוה הוא בכל אחות נפשו ובכל לבו, אך מעט מעט מתקרר ובשעת מעשה אין הוא בהתלהבות הזו שהיה בה בשעה שאמר לעשות המצוה. ואמרו לו 'כן תעשה כאשר דברת', שבשעת העשיה תהיה בזו ההתלהבות כמו בשעת הדיבור. ולכן 'ואל הבקר רץ אברהם' (פסוק ז) כמו שהיה בשעת הדיבור אליהם 'וימהר לעשות אותו' (שם), 'והוא עומד עליהם תחת העץ' (פסוק ח), כלומר שהעשייה הייתה באותה זריזות והתלהבות כמו הדיבור.

ויש להוסיף שאמירה מזו מלאנו אלא רק שהשווה אברהם אבינו העשיה לאמירה, אלא שעשה יותר ממה שאמר, שהרי מכאן למדו בגמרא (שם) שצדיקים אומרים מעט ועושים הרבה, שאמילה אמר אברהם 'ואקחה פת לחם' ואחר כך (פסוק ז) כתיב "ואל הבקר רץ אברהם".

הלא מצער הוא ותחי נפשי (יט, כ).

יש לפרש על דרך הרמז על פי מה דאיתא בגמרא (סנהדרין נב.) "אמר

רבי אלעזר לעולם הוי קבל וקייס, אמר רבי זירא אף אנן נמי תנינא בית אפל אין פותחין לו חלונות לרשות הניזקין שמע מינה (פירש"י: הוי קבל, הוי עניו ותחיה, קבל לשון אפל עשה עצמך אפל ושפל, בית אפל אין פותחין בו חלונות לרשות את הניזקין, 'כנגע נראה לי בבית' כתיב דמשמע נראה ממילא, ועוד דכתיב 'לי' ולא לאורי, נמצא שאפלתו הגלתו דכל זמן שאין כהן רואהו אין מטמא בנגעים").

וזהו גם כן כוונת הגמרא (תמיד לב.) "מה יעביד אינש ויחיה, אמרו ליה: ימית עצמו", והיינו שישפיל ויכניע את עצמו (כמו שפירש המפרש שם), כי על ידי מידה זוכה זוכים לחיים.

וזהו הרמז בפסוק, 'הלא מנער היא', בבחינת קטנות ושפלות, שעל ידי זה 'ותחי נפשי'.

ויגדל הילד ויגמל וגו' (כא, ח).

יש לדקדק שלכאורה הוא כפל הלשון שלא לצורך מה שאמר הכתוב גם 'ויגדל' וגם 'ויגמל', ולא היה לו לומר אלא 'ויגמל הילד' ותו לא.

וי"ל שהנה שנינו (כתובות ס.) "תנו רבנן יונק תינוק והולך עד עשרים ומרבעה חדש מכאן ואילך כיונק שקץ דברי רבי אליעזר, רבי יהושע אומר אפילו מרבע וחמש שנים פירש לאחר עשרים ומרבעה חדש וחזר כיונק שקץ".

והנה מצאנו עניין 'גדלות' ו'קטנות' לעניין החיוב במצוות, שכאשר האדם הוא 'גדול' הרי הוא מתחייב במצוות, משא"כ ה'קטן' אינו מחוייב במצוות. וי"ל שזהו שאמר הכתוב 'ויגדל', היינו שעי"ז ש'ויגמל', ומשם ממילא חל עליו איסור ליונק שוב, ח"כ לעניין איסור זה נעשה 'גדול', שעד עתה לא היה שייך אצלו איסור זה.

וי"ל עוד ע"ד הרמז, שבפרישות האדם נמדדת גדלותו ורוממותו, וכמ"ש ע"י שפירש יצחק מאיסור זה נאמר עליו 'ויגדל', וכן שייך דבר זה בכל עניין של פרישות, שבזה ניכרת מדרגתו של האדם.

וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל אחר נאחז בסבך בקרניו

וילך אברהם ויקח את האיל ויעלהו לעלה תחת בנו (שם, יג).

יש להסתפק מה מה שנזדמן האיל לאברהם מיד אחר שנצטווה שלא להקריב את בנו הוא כחלק ממעשה העקדה, או שלא היה זה אלא קרבן בעלמא.

ומה שאמרו חז"ל הובא ברש"י שהיה האיל "מוכן היה לכך משעת ימי בראשית" נראה שלא היה זה קרבן בעלמא, שא"כ מדוע היה צריך בריאה מיוחדת לאיל זה, וכלום חסר חילים בעולם. אלא היה בהקרבת האיל השלמת העקדה, ולכן היה צריך להיות מוכן משעת ימי בראשית, כי היה צריך שבעת הבריאה כבר יהיה הכנה לכל מעשה העקדה.

וי"ל הטעם לזה, שהכח שהיה לאברהם לעמוד בניסיון הגדול היה צריך להיות קיים כבר בשעת בריאת העולם, כי בלי שיהיה כח זה מוטבע בבריאה עצמה, לא היה שייך לעמוד בניסיון.

שם.

ידוע בשם כ"ק אדמו"ר הצמח צדקה מווארקא זי"ע שפירש הכתוב בלשון קדשו: "איין מנדערע איל". והמכוון בזה כי הנה רש"י פירש: "אחר, אחרי שאמר לו המלאך אל תשלח ידך, ראהו כשהוא נאחז", והיינו כי אין לפרש 'איל אחר' כפשוטו דקאי על האיל, שהרי לא היה איל נוסף מלבדו, אלא הרבי מווארקא אמר שהכוונה כפשוטו.

והתלמידים (ראה ישמח ישראל אות ז) פירשו כוונתו, שאברהם אבינו ע"ה היה בטל כל כך לקיום רצון ה', שכאשר עמד להקריב את יצחק בנו לא הרגיש כלל קושי בזה עד שהיה אצלו כאילו מקריב איל בעלמא ולא את בנו יחידו אשר אהב, וממילא האיל שהקריב אחר כך היה כ'איל אחר' במקום יצחק.

ונמצא לפי זה שהשתא אברהם בזה שבא לקיים רצון ה' בלי להרגיש כלל הקושי. אמנם בשמינה הפוכה מתאמרא משמיה דהרה"ק מאפטא זי"ע (ראה לעיל עה"פ קח נא) שזה שאמר הקב"ה לאברהם "קח נא את בנך" (לעיל,

ג), מזי מלגד הקשר הטבעי שיש בין האב לבנו, חיזק בלבו הקשר ביותר למין ערך, וכן כאשר אמר לו "את יחידך" (שם), נעשה דבוק ליצחק הרבה יותר מן הטבע הרגיל בבן יחיד, וכן כאשר אמר לו "אשר אהבת" (שם) הגדיל בקרבו את האהבה עד מין שיעור למעלה משכל האנושי. ועם אהבה וקשר מופלג זה ניווהו הקב"ה להעלות את בנו לעולה. ולכאורה הדברים סותרים את האמור שהיה יצחק בעיניו כאיל.

ויש לפרש כוונת הרבי מוואלקא להיפך, שהנה בוודאי כאשר הייתה אהבת יצחק בוערת בלב אברהם כ"כ, היה העקידה מעשה מסירות נפש נפלא ונשגב עד למין ערוך, ובוודאי שאברהם התבונן והכין את נפשו בהכנות מיוחדות ונעלות לקראת קיום מצוה גדולה כזו. ולכאורה לעומת זאת הקרבת האיל היא מצווה רגילה שאין בה את מעלת המסירות נפש שהיה בעקידת יצחק, והדעת נותנת שלמצווה זו לא יתכוננו בהכנה ברבה כ"כ כמו למצווה גדולה ונפלאה של הקרבת בן יחיד ואהוב.

אולם לא כן אברהם, כי מיד כאשר נאמר לו "אל תשלח ידך אל הנער" (לעיל, יב), ורואה את האיל להקריבו תחתיו, לא עשה מצוה זו בהכנה קטנה יותר, רק המשיך באותם הכנות נפשיות כמקודם, שווה בשווה להכנתו להקרבת יצחק בנו. וזהו ו' מנדערע איל', שהקרבת האיל הייתה שווה מצד כהקרבת יצחק בנו, שעשה באותה דרגה של הכנה והתעוררות.

מים עמוקים

לקוטי אמרים תניא -פרק י"א

וזה לעומת זה רשע וטוב לו לעומת צדיק ורע לו דהיינו שהטוב שבנפשו האלהי' שבמוחו ובחלל הימני שבלבו כפוף ובטל לגבי הרע מהקליפה שבחלל השמאלי וזה מתחלק גם כן לרבבות מדרגות חלוקות בענין כמות ואיכות הביטול וכפיפת הטוב לרע ח"ו יש מי שהכפיפה והביטול אצלו מעט מזער ואף גם זאת אינו בתמידות ולא תדיר לפרקים קרובים אלא לעתים רחוקים מתגבר הרע על הטוב וכובש את העיר קטנה הוא הגוף אך לא כולו אלא מקצתו לבד שיהיה סר למשמעתו ונעשה לו מרכבה ולבוש להתלבש בו א' משלשה לבושיה הנ"ל דהיינו או במעשה לבד לעשות עבירות קלות ולא חמורות ח"ו או בדיבור לבד לדבר אבק לשון הרע וליצנות וכהאי גוונא או במחשבה לבד הרהורי עבירה הקשים מעבירה וגם אם אינו מהרהר בעבירה לעשותה אלא בענין זיווג זכר ונקיבה בעולם שעובר על אזהרת התורה ונשמרת מכל דבר רע שלא יהרהר ביום כו' או שהיא שעת הכושר לעסוק בתורה והוא מפנה לבו לבטלה כדתנן באבות הניעור בלילה כו' ומפנה לבו כו' שבאחת מכל אלה וכיוצא בהן נקרא רשע בעת ההיא שהרע שבנפשו גובר בו ומתלבש בגופו ומחטיאו ומטמאו ואח"כ גובר בו הטוב שבנפשו האלהי' ומתחרט ומבקש מחילה וסליחה מה' וה' יסלח לו אם שב בתשובה הראויה על פי עצת חכמינו ז"ל בשלשה חלוקי כפרה שהיה ר' ישמעאל דורש כו' כמ"ש במ"א. ויש מי שהרע גובר בו יותר ומתלבשי' בו כל שלשה לבושים של הרע ומחטיאו בעבירות חמורות יותר ובעתים קרובים יותר אך בינתיים מתחרט ובאים לו הרהורי תשובה מבחי' הטוב שבנפשו שמתגבר קצת

בינתיים אלא שאין לו התגברות כל כך לנצח את הרע לפרוש מחטאיו לגמרי להיות מודה ועוזב ועל זה אמרו רז"ל רשעים מלאים חרטות שהם רוב הרשעים שיש בחי' טוב בנפשם עדיין. אך מי שאינו מתחרט לעולם ואין באים לו הרהורי תשובה כלל נקרא רשע ורע לו שהרע שבנפשו הוא לבדו נשאר בקרבו כי גבר כל כך על הטוב עד שנסתלק מקרבו ועומד בבחי' מקיף עליו מלמעלה ולכן ארז"ל כל בי עשרה שכינתא שריא.

דולה התבונה

הדרכה ישרה לרגל התחלת זמן החורף;
מעלת ההשתוקקות בעבודת ה'; ובביאור חילוקי מדריגות הנפש

שיעור ליל שישי פרשת לך לך תשפ"ו

ליקוטי אמרים תניא – פרק י"א

הגם שאי אפשר מבלי סיוע מלעילא מ"מ נדרש פעולה מהאדם

אנו מתחילים שוב את סדר השיעורים בספר התניא, לאחר הפסקה במשך חודש תשרי העל"ט, וכעת מתחילים בהתחדשות עם כוחות מחודשים.

והזמן גרמא להזכיר את הרעיון והנקודה שדברנו ביום שמחת תורה העל"ט - שהוא הסיום של הימים טובים, אך מאידך גיסא, גם התחלה של השנה החדשה. והיה אמרינו על הפסוק בסוף פרשת 'וזאת הברכה' (דברים לג כט) 'אשריך ישראל מי כמוך עם נושע בה' מגן עזרך ואשר חרב גאותך ויכחשו אויביך לך ואתה על במותימו תדרוך' -

שהוא הפסוק האחרון מהברכות שברך משה את ישראל לפני מותו; כשלאחריו כתובים השמונה פסוקים האחרונים שבתורה המדברים מהסתלקות משה רבינו ע"ה.

ויש להתבונן בעומק פסוק זה, שאומר "אשריך ישראל", שצריך איש ישראל לידע ולהעריך את נועם חלקו וגורלו בבחינת 'אשרינו', מאחר אשר "מי כמוך, עם נושע בה'", כי מי ידמה ומי ישוה אלינו, שיש לנו ישועה מאת הקב"ה, אשר הוא "מגן עזרך וגו' ויכחשו אויביך לך ואתה על במותימו תדרוך", דהיינו באמת הישועה באה מאת הקב"ה שהוא עזרנו ומגיננו, ורק הוא הנותן לנו כח להתגבר על אויבינו שיהיו נופלים תחתנו, אך בכל זאת נדרשת פעולה מצדנו, ומה שנדרש מאתנו הוא - "ואתה על במותימו תדרוך", לבל לסמוך רק על זה שהאויבים יכלו מאליהם, אלא צריכים להתגברות שלנו לדרוך עליהם לכותתם ולשברם. כי אם אמנם לה' המלחמה והוא הנותן כח ועוצמה להתגבר על כוחות הרע, אבל רצונו שאנו נעשה את שלנו להכניעם במו ידינו.

וזהו הכח שיש לכל איש ישראל, שניתן לנו הכח וזכינו להתקיים בנו מה שאמרנו במשך הימים הנוראים במזמור 'לדוד ה'' (תהלים כז ג): 'בקרוב עלי מרעים לאכל את בשרי צרי ואויבי לי המה כשלו ונפלו'. שההבטחה נתונה לנו אשר "המה כרעו ונפלו", אך נדרש מאתנו שיהיה "ואתה על במותימו תדרוך", לעשות פעולות מה שלאל ידינו לעשות, ואז זוכים לקבל הכוחות להתגבר עליהם.

להתעורר בהתחלת שנה חדשה

וכלפי מה הדברים אמורים; הנה בעמדנו בהתחלתה של שנה חדשה, צריך להתחיל אותה מתוך ידיעה שאסמינו מלאים בכוחות שניתנו לנו מן השמים על מנת לעמוד ולהתגבר כנגד כל מה שמפריע בעדנו להתעלות בעבודת ה', אך בד בבד צריך להחדיר בתודעתנו שמוטל על כל אחד לקחת עצמו לעשות מעשה, כי מבלי שהוא יתאזר בעצמו לא יהיה דבר, ורק אם יקח את עצמו בפעולות טובות, אז יוכל לנצח ולהתגבר במלחמתו עם יצרו.

והנה ימי החורף כבר החלו, ואנו מתקרבים כבר לאמצע חודש מר-חשון, וכעת הוא הזמן להזכיר לעצמנו ולחדד נקודה זו ביתר שאת, שעיקר עבודתנו היא - 'אנהייבן זיך נענמען', ולפעול בעצמנו מעשים ופעולות לטובה.

ועל כן לשם מטרה זו אנו מתאספים יחד להתחזק מידי ליל ששי בלימוד ספר התניא, להתעורר מה חובתינו בעולם ומה שנדרש מאתנו לעשות בכדי להתעלות ממדריגה למדריגה.

תעודת האדם עלי אדמות לעלות עוד ועוד ללא הפסק

ויסוד גדול והקדמה נפלאה לכל מגמתנו ומטרתנו בהתאספות זו מידי שבוע בשבוע, יש ללמוד מדברי **השפת אמת** בפרשתן (תרל"ד) על דברי המדרש (ב"ר לט ח) על הפסוק (בראשית יב ח) 'ויאמר ה' אל אברם לך לך מארצך' וגו', "רבי יצחק פתח 'שמעי בת וראי והטי אזנך ושכחי עמך ובית אביך' (תהלים מה יא), משל לאחד שהיה עובר ממקום למקום וראה בירה אחת דולקת, אמר תאמר שהבירה זו בלא מנהיג, הציץ עליו בעל הבירה, אמר לו אני הוא בעל הבירה, כך לפי שהיה אבינו אברהם אומר תאמר שהעולם הזה בלא מנהיג, הציץ עליו הקב"ה ואמר לו אני הוא בעל העולם". ודקדק השפת אמת בפסוק זה שדרשו על אברהם "שמעו בת וראי והטי אזנך", דלכאורה מאחר שנאמר "שמעי בת", הרי כאן שמיעה, ואחר כך "וראי", הוא הראיה, ואם כן מהו זה שממשיך אחר כך ואומר שוב "והטי אזנך", והלא "הטיית האוזן" היא קודם השמיעה, שצריך להטות אוזן כדי לשמוע.

וביאר שהמדרש בא ליישב קושיא בפסוק "לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך", דלמה לא גילה לו השי"ת מיד שילך לארץ כנען, אלא אמר לו בלשון "אל הארץ אשר אראך".

וכתב בזה: "והענין כי יותר נייחא להשי"ת מהרצון והתשוקה שיש לכל איש ישראל להתקרב אליו ולהשיג דברי תורתו, מאחר ידיעתו". ר"ל, שהשי"ת יש לו נחת רוח יותר גדולה מהמציאות שבו האדם שרוי במצב של רצון ותשוקה להתקרב אליו ולהשיג דברי תורתו, יותר מאשר המצב שעומד בו לאחר שכבר השיג את הידיעה. "כי

הרי זה הרצון מזכהו להתקרב ולהשיג. ומוכח שזה יותר חשוב לפניו ב"ה", דהיינו, כי הרצון הוא המזכה את האדם ומביאו להתקרב ולהשיג, ומזה מוכח שזה חשוב יותר לפניו יתברך.

וממילא, לאור זה ממשיך השפת אמת ואומר דבר נורא: "וסדר איש ישראל, על ידי שמשתוקק להשיג ולשמוע בקולו יתברך, זוכה לשמוע. ואחר כך צריך להכנים ההשגה בעומק הלב, שתביאהו לתת יותר בעומק להיות תשוקתו יותר לשמוע, ויזכה לשמוע יותר, וכן תמיד. ואין נייחא, כי אדם לעמל יולד ומנוחה לצדיק בעולם הבא. ובעולם הזה רק היגיעה ממדריגה למדריגה", דהיינו, שכאשר איש ישראל משתוקק לשמוע בקול ה', הוא זוכה לשמוע. ומה יעשה עם אותה שמיעה; צריך להכנים את ההשגה בעומק הלב להשיג יותר בעומק, ומתוך כך נעשה משתוקק ליותר, וממילא זוכה לשמוע יותר, וכן תמיד ללא הפסק. והוא דבר שנמשך ללא הפוגה ומבלי לעצור לרגע, כי האדם לעמל יולד, ומנוחה לצדיקים הוא רק בעולם הבא, כי כל עוד רוח אלקים חיים בקרבו בעולם הזה, אין לו כי אם עמל ויגיעה לעלות בשליבות הסולם העולה בית אל ממדריגה למדריגה.

הענין שמתחילים התורה כל שנה מחדש

והזמן בו אנו עומדים כעת בראשית השנה, ממחיש ביותר בחינה זו, כי לאחר שגומרים ללמוד את כל התורה עד תומה בפרשת 'וזאת הברכה', מתחילים תיכף שוב מ'בראשית' בהשתוקקות חדשה, ומתחילים שוב ללמוד ממעשי האבות הקדושים, וע"ד שכתב הרה"ק **מאפטא זי"ע באודהב ישראל** (סו"פ נח): "בפרשה זו מתחלת התורה לספר גודל מעלת אברהם אבינו ע"ה, וכן בכל פרשה שמדברת מן מעלת האבות הקדושים, חייב אדם לומר מתי יגיע מעשי למעשי אבותי אברהם יצחק ויעקב וכו', ולכן יתבונן האדם בפרשה כשרואה מעשה אבות הקדושים איך שהם עבדו את השי"ת בשכל עליון וקדוש, לומר מתי אעשה כן גם אני וישתוקק מאוד לזה. ואז יהיה מתחיל לעבוד את השי"ת באהבה עזה ויראה, שזה היה מדת האבות הקדושים", ע"כ. וכן על זה הדרך לומדים את הפרשיות של גלות ויציאת מצרים, וקבלת התורה וכיוצ"ב, ובכל שנה לומדים אותם מחדש. ולאור דברי השפת אמת מבואר הדבר היטב, כי כך

היא המדה בעבודת ה׳, שתמיד צריך לילך מחיל אל חיל ולהשתוקק לקבל ולהשיג יותר, ושוב חוזר חלילה, וכן לעולם עד אין שיעור וחקר.

׳בירה דולקת׳ - לדלוק ולרדוף אחר ה׳

ובזה מבאר השפת אמת כוונת המשל המובא במדרש על אברהם אבינו שראה בירה דולקת. שזקנו הרה״ק החידושי הרי״ם זי״ע פירש ׳בירה דולקת׳ מלשון ׳דלקת אחרי׳ (בראשית לא לו), והיינו שאברהם אבינו תמה איך זה שהעולם נמצא תמיד ברדיפה ובתשוקה להשיג עוד ועוד, ואברהם אבינו לא הבין זאת, כי חשב שכל דבר צריך להיות במקום מנוחתו ושורשו. והשיב לו השי״ת ״אני הוא בעל הבירה״, דהיינו ״כי כן רצונו יתברך שבעולם הזה יהיה רק יגיעה ולא מנוחה״.

וזהו ענין ״אל הארץ אשר אראך״, שהוא דבר שאין לו סוף, כי בכל עת רצים אחר עוד בחינת ״אשר אראך״ לעלות למדרגה גבוהה יותר ויותר. וזהו פשט הכתוב ״שמעי בת וראי והטי אזנך״, דהיינו שגם לאחר ״שמעי״, ולאחר ״וראי״, חוזרים שוב אל ״והטי אזנך״, כי כל ימי חיי האדם הם מערכה אחת של עליה ממדריגה למדריגה, ״שמעי״ ואחר כך ״וראי״, ואז שוב ״והטי אזנך״, כי זוכה להשיג עוד עומק, ותמיד נמצאים בבחינת ״בירה דולקת״, להשתוקק לרדוף ולשוש כגבור לרוץ אורח להתעלות תמיד ממדריגה למדריגה, וזהו עיקר התכלית אשר בשבילה באנו לעולם.

מטרת ההתכנסות מידי שבוע

ובזה נבין שזהו התכלית והתועלת מזה שבאים מידי ליל שישי לשמוע וללמוד ולהתחזק, ובפרט בעת בתחלת השנה שומה עלינו להבין את גודל התועלת שיש בזה, כי התכלית בזה הוא, בכדי להיות בתמידיות בבחינת משתוקק ולעלות משבוע לשבוע דרגה אחר דרגה, להוסיף עוד ועוד השגות בעבודת ה׳ בלי קץ ובלי סוף, כל ימי חייו.

גודל מעלת אמירת קרבנות בהתלהבות

ומן הראוי להביא בזה מאמר יסודי מאד מהשם משמואל בפרשתן (תרע״ד, וע״ע תרפ״ח), ואנו נביא כאן את עיקרי דבריו, ועצתי אמונה לבחורי החמד שיחיו, שכל

אחד יקח פנאי לעצמו במשך יום השבת הבעל"ט לעבור על דברי השם משמואל בעיון והתבוננות ובע"ה יפיק מהם רב התועלת.

ויסוד דבריו נסובים על דברי המדרש (ב"ר מד כא) "שמעון בר אבא בשם ר' יוחנן אמר, ארבעה דברים הראה לו לאברהם, גיהנם, ומלכיות, ומתן תורה, ובית המקדש, אמר לו כל זמן שבניך עסוקים בשתים, הם ניצולים משתים, פירשו משתים הם נידונין בשתים, אמר לו במה אתה רוצה שירדו בניך, בגיהנם או במלכיות, רבי חנינא בר פפא אמר אברהם ברר לו את המלכיות". ואכן עינינו הרואות שכן נתקיים בבניו, שהלכו לגלויות אצל ד' מלכויות, החל מגלות מצרים, ועד גלות אדום הארוכה שאנו נמצאים בה.

ולכאורה דברי המדרש צריכים ביאור, דהא בתחילה קאמר שאם פורשים משתים נידונים בשתים, נמצא שנזקקים הם לשתים, ואם כן מה שייך בזה בחירה עד שהקב"ה שאל אותו "במה אתה רוצה", הלא בלאו הכי יבואו עליהם שתיהם גם יחד.

וביאר השם משמואל, דהנה לגבי תורה יש לנו הבטחה של 'כי לא תשכח מפי זרעו' (דברים לא כא), ואי אפשר שתפסק תורה מישראל לעולם, וכמו שמצינו שבזמן גלות בית ראשון היו החרש והמסגר ואנשי כנסת הגדולה, ובחורבן בית שני היו התנאים וחכמי המשנה וסידרו תלמוד בבלי וירושלמי, ולא פסקה תורה מישראל, וכמו שמאריך בזה המדרש תנחומא (פרשת נח). ואם כן מה שנאמר "פירשו משתיהם" הוא רק בדרך ציור, אך למעשה לא שייך שתפסק התורה. נמצא שכל העונש אינו שייך אלא על ביטול עבודת בית המקדש. והרי בית המקדש לא היה קיים בכל עת, ואף בזמן שהיה קיים היו מלכים רשעים שביטלו את העבודה, ועל כן שייך בזה ענין של "פורשים".

אך עדיין יש להבין, דהלא איתא בגמרא (מגילה לא ע"א) שאמר אברהם אבינו לפני הקב"ה תינח בזמן שבית המקדש קיים יש קרבנות, אך בזמן שאין בית המקדש קיים מה תהא עליהם, ואמר לו הקב"ה כבר תקנתי להם סדר קרבנות, כל זמן שקוראים

בהם מעלה אני עליהם כאילו הם מקריבים לפני קרבן, ומוחל אני על כל עונותיהם. הרי שגם בזמן שאין בית המקדש קיים, קריאת הקרבנות היא כהקרבתם, ועל ידי זה זוכים למחילת עונות. ואם כן שוב הדרא קושיא, דנמצא דכשם שהתורה לא בטלה, כך גם ענין בית המקדש לא בטל, שהרי אמירת הקרבנות נחשבת כהקרבה, ואם כן מהו שאמרו "פירשו משתים".

ומחדש בזה השם משמואל חידוש עצום, על פי דברי התוספות במסכת מנחות (קי ע״ב) בשם המדרש, שמיכאל מקריב בכל יום כבשים של אש על מזבח של מעלה. ומהיכן יש לו להמלאך מיכאל אותם "כבשים של אש". אלא שזהו מכח מה שישראל אומרים סדר קרבנות בהתלהבות, בבחינת ׳רשפיה רשפי אש שלהבת יה׳, ומתוך החמימות הזו נעשים "כבשים של אש" למעלה. ועל זה אמרו "כל זמן שקוראים בהם מעלה אני עליהם כאילו הם מקריבים לפני קרבן", שכאשר קוראים עניני הקרבנות בהתלהבות כראוי, נעשים מזה קרבנות ממש למעלה כבשים של אש.

ולפי זה יתכן שחם ושלום בזמן מן הזמנים תחלש אמירת הקרבנות ותהיה בבחינת קרירות, ואז שוב אין כאן ׳קרבן׳. ואפילו אם ישנם יחידים, צדיקים כאברהם אבינו, שעוסקים בזה כראוי, מכל מקום בקרבנות יש דין של ׳קרבן ציבור׳, וכל זמן שאין הכלל עוסק בזה אין לו כח של קרבן. וממילא כשיש מצב כזה שאין קרבנות, צריך לבוא דבר אחר במקומם, ועל זה שאל הקב״ה את אברהם אבינו "מה אתה רוצה, גיהנם או מלכויות".

ומסיק השם משמואל בדברים האלה: "וממוצא הדברים, שכל הגלויות והשעבודים תלויים בענין זה, שכל כמה שישראל היו בקרירות, באותה מדה נמשך עול הגלות והשעבוד, ובעוד היו בישראל הרבה חסידים עובדי ה׳ בהתלהבות גדולה, לא היה אפשר לשעבוד להתפשט כל כך ולא היו ישראל עובדים לזרים. וכמו בכלל, בודאי כן הוא בפרט, שזהו הדרך להצלה" ע״כ. והיינו שהדרך להצלת כלל ישראל בכללות ובפרטות נעוצה באמירת פרשיות הקרבנות בבחינת "רשפיה רשפי אש שלהבת יה", ובזה זוכים להחשב כאילו מקריבים הקרבנות בפועל ממש, ועי״ז הוא הדרך להצלה כללית ופרטית מצרות הגלות ושעבוד מלכויות.

כוונת נוסח 'ואשי ישראל'

ויש לציין את מה שהיה דברינו בעת לימודנו בספר התניא בפרק מ"א (הוספת בגליונות ע"פ תורה אור דברים תקפ"ה), **והבאנו את דברי הטור** (או"ח סי' קכ) **שמביא ג'** פירושים על התיבות 'ואשי ישראל' שאומרים בברכת 'רצה'. והפירוש השני שמביא הוא על פי מה דברי המדרש הנ"ל שמביאים התוספות במנחות, דמיכאל שר הגדול מקריב נשמתן של צדיקים על המזבח של מעלה, ועל זה תיקנו "ואשי ישראל", דהיינו אנשי ישראל ונפשותיהם הנקרבים על ידי מיכאל, יעו"ש. ולפי דברי השם משמואל יתבאר הכוונה, שמיכאל מקריב את 'אשי ישראל', דהיינו את אותה אש שישראל מכניסים בתוך אמירת הקרבנות, שמזה נעשה כבשים של אש.

ההשתוקקות שעליה דיבר השפ"א להכניסה באמירת הקרבנות

והנה כעת בתחלת השנה כשכל אחד מקבל על עצמו קבלות חדשות, והרי הבאנו את דברי השפת אמת שעיקר התענוג והנחת רוח שיש להקב"ה מבני ישראל הוא מההשתוקקות שיש להם אליו יתברך, וכיצד והיכן יכול האדם להביע את רגשי השתוקקותו וכיסופיו, לכן העצה היעוצה לאור דברי השם משמואל הנ"ל, שהאדם יעשה עצמו כלי לקבל, על ידי כך שיתחיל את היום בהשתוקקות, בעת אמירת הקרבנות בהתעוררות וחמימות והתלהבות.

ועניין ההשתוקקות שיכולים להכנים בעת אמירת הקרבנות הוא, להשתוקק לעשות נחת רוח להבורא ית"ש, כאשר נעלה על לבנו דהרי רצונו יתברך שיהיה לו נחת רוח מהקרבת הקרבנות בפועל, ולאחר שמפני חטאינו גלינו מארצינו ואין אנו יכולים להקריב קרבנות בפועל, לכל הפחות את אשר בידינו לעשות נעשה, ונקרא את פרשיות הקרבנות בחשק ברצון ובהתלהבות, ובאמירה ברורה ונעימה.

והגם שלפעמים בעת שהזמן דחוק ורואה שלא יהיה לו פנאי להתפלל בציבור בזמנו, אז פסק ההלכה הוא שאמירת הקרבנות נדחית בכהאי גוונא, כי תפילת שמונה עשרה היא העיקר, וכן קריאת שמע וברכותיה, ופסוקי דזמרה שהם יסודיים יותר. אולם בזה גופא היא החכמה, שכל ערום צריך שיעשה בדעת להיות מוכן ומזומן

מבעוד מועד, ולהזדרז לבוא בזמן מוקדם אל התפלה, באופן שיהא שהות בידו לומר פרשת הקרבנות בניחותא ובישוב הדעת כראוי מתוך ברעותא דלבא. ומה רב הזכות שיכול האדם לזכות על ידי השתדלות זו שמשתדל שאמירת הקרבנות תהיה כראוי וכנכון, ששכרו הרבה מאד כאמור.

ובפרט כאן אצלינו יש מקום להחזיק בדבר גדול זה, מאחר שתלי"ת סידרנו שסדר התפלה יתחיל מתחלת התפלה, וניתנת האפשרות וההזדמנות פז לומר אמירת הקרבנות בצוותא בציבור, וכפי השגת ידינו מה שאפשר לעשות, יש לעשות, שתהא אמירת הקרבנות בהתלהבות ובציבור, ויכולים לזכות על ידי זה בדברים נשגבים עד מאד.

אי אפשר להשיג הכל בבת אחת

ובהיותינו בזה יש לציין ולהזכיר ידיעה חשובה ונחוצה מאד שמלמדנו **השפת אמת** בפרשתן (שנת תרל"ה), שכותב בזה"ל: "והוא כלל גדול בפרט כל איש ישראל, אשר אי אפשר להיות בפעם אחד כראוי", שאין שייך לדלג בבת אחת ולהיות מושלם, כי אין הדרך כן, "רק על ידי שנמצא איזה הנהגה ומדה טובה באדם", שאדם מנהיג עצמו באיזה מדה טובה, או במנהג טוב, ומחזיק בו תמיד, "על ידי זה יוכל לתקן כל מדותיו לנקודה זו".

ודבר זה נחוץ מאד לכל בחור בתחילת דרכו לדעתו, כי רבים סבורים שיוכלו להשיג הכל בבת אחת, והשפת אמת מורה לנו שזה דבר שאי אפשר, כי אין אדם יכול להשיג הכל בבת אחת, אלא יאחז ויחזיק בדבר אחד ויעמוד עליו, וינהיג עצמו במדה טובה אחת, ובכח זה ימשיך את שאר כל הדברים הטובים.

ולעניינו, אם יקבל על עצמו מדה טובה אחת להשתדל לבוא מוקדם ולהתחיל התפילה בזמן כדי שיוכל לומר קרבנות כראוי, הרי אין זו רק הנהגה ומדה טובה יחידה, אלא מדה יסודית ושורשית שיכולה למשוך אחריה את כל היום כולו, שמאחר שמתחיל את היום בהשתוקקות כזו, ומתוך רצון והתלהבות, הרי זה מרומם את כל עניניו. וראוי להשתדל לקנות הנהגה ומדה טובה זו, להזדרז בבוקר ולהשתדל

להתחיל מתחילת התפלה, וזהו דבר שקונים על ידי הרגל תמידי דבר יום ביומו, עד שברבות הימים נעשה הדבר אצלו כטבע עד שאינו יכול לעשות אחרת, כי נעשה אצלו למציאות גמורה, וממילא על ידי זה יכול לקנות את הכל, בבחינת "שמעי בת וראי והטי אזנך", שבכל יום עולה ומתעלה למדריגה גדולה יותר, ומרבה להוסיף ולהשתוקק, ואין קץ וסוף לזה בכל ימי חיי האדם עלי אדמות.

לימוד פרק יא בתניא

אנו אוחזים בתניא פרק יא. פרק זה עוסק במדריגת 'רשע וטוב לו'. וכבר ביארנו שישנם חמש חלוקות בזה. יש 'צדיק גמור', 'צדיק שאינו גמור', 'בינוני', 'רשע שאינו גמור', ו'רשע גמור'. ו'צדיק גמור' הוא בחינת "צדיק וטוב לו", שאין בו אלא טוב בלבד. ו'צדיק שאינו גמור' הוא בחינת "צדיק ורע לו", שיש בו רע, אלא שהרע בטל אל הטוב. וכן ברשע ישנן שתי בחינות; "רשע וטוב לו" ו"רשע ורע לו". והיום נלמד על בחינת הרשע, מהו "רשע וטוב לו" ומהו "רשע ורע לו".

ופרק זה נחוץ והכרחי מאד עבורנו, כי באמת לפי השקפת התניא; רוב בני אדם נכללים תחת ההגדרה של "רשע וטוב לו". וכפי שניווכח להלן כשנלמד את הדברים, דאפילו להיות 'בינוני' בזמננו איננו דבר של מה בכך. ואם כי רגילים אנו בדורנו שמפליגים בתוארים לכתוב על כל אחד 'הרב הצדיק' 'הרב הקדוש', אמנם לאמתו של דבר כשלומדים דברי התניא רואים את המצב לאשורו, שהמדריגה של מרבית האנשים הכשרים שהם יראים ושלמים, ובכל זאת לפי ההגדרה של התניא הם בבחינת "רשע וטוב לו", וכפי שנראה תיכף מדברי התניא.

ביאור 'רשע וטוב לו'

וזה לעומת זה, רשע וטוב לו לעומת צדיק ורע לו, דהיינו שהטוב שבנפשו האלוקית שבמוחו ובחלל הימני שבלבו כפוף ובטל לגבי הרע מהקליפה שבחלל השמאלי - התניא מדבר כאן בשפה שאנו מכירים ומורגלים כבר. שבחלל הימני, שם הוא חלק הטוב - הנפש האלוקית. ובחלל השמאלי שבלב, שם הוא הדם, ושם משכן הנפש הבהמית, ובמדריגה זו הטוב כפוף אל הרע. פירוש הדברים; שכאשר

הרע מחליט לעשות דבר רע, הרי הוא מצליח למשוך את חלק הטוב שיהיה נגרר אחר הרע.

וזה מתחלק גם כן לרבבות מדרגות חלוקות בעניין כמות ואיכות הביטול וכפיפת הטוב לרע חס וחלילה - בבחינה זו ישנם מדרגות רבות מאוד, הן בעניין הכמות - היינו שיעור הביטול, והן בעניין האיכות - באיזה סוג של ביטול הוא בטל.

ומפרש דבריו למה כוונתו: **יש מי שהכפיפה והביטול אצלו מעט מזעיר** - "מעט מזעיר" הוא מבחינת ה'איכות', שאינו אלא דבר קטן, וכפי שיבאר מיד. **ואף גם זאת אינו בתמידות** - זהו מבחינת ה'כמות', שאינו כל העת ממש. **ולא תדיר לפרקים קרובים** – ואיננו אפילו לפרקים קרובים, **אלא לעיתים רחוקים** - שאחת להרבה זמן, **מתגבר הרע על הטוב וכובש את העיר קטנה, הוא הגוף.**

אך לא כולו – שאין זה בכל הגוף, **אלא מקצתו לבד, שיהיה סר למשמעתו, ונעשה** לו מרכבה ולבוש להתלבש בו **באחד משלשה לבושיה הנזכרים לעיל** - הרי התניא פתח בפרק ד', שלכל נפש יש עשרה חלקים ושלשה לבושים, שהם: מחשבה דיבור ומעשה, אם לטוב ואם למוטב, 'מחשבה' טובה או רעה, 'דיבור' טוב או רע, ו'מעשה' טוב או רע. ומי שהוא בבחינת "רשע וטוב לו", היינו שעובר עבירה לעיתים רחוקים, ופעמים אינו אלא במחשבה לבד, או בדיבור לבד, או במעשה לבד, ועבירה דקה מן הדקה, ולא עבירה גסה וחמורה ח"ו. דהיינו, **או במעשה לבד, לעשות עבירות** קלות **ולא חמורות** חס וחלילה - כי ישנן עבירות חמורות שבהן אינו נכשל לעולם, ורק כפעם בפעם נכשל בעבירה קלה.

או בדיבור לבד, לדבר אבק לשון הרע - מדובר על מי שאפילו בעוון לשון הרע ממש אינו נכשל, אלא רק באבק לשון הרע. והנה בספר 'חפץ חיים' האריך בהלכות אלו מהו גדר אבק לשון הרע, שהכוונה 'אבק', שאינו רע או גנאי גמור, והוא רק 'אבק', וכגון אחד האופנים באבק לשון הרע הוא כשמדבר דבר שיכול להשתמע לשני פנים, ויש בו צד גנאי וצד שאינו גנאי, ואם אומרו בלשון כזו שמשמעותו הוא לגנאי, הרי זה אבק לשון הרע. ומכל מקום הרי גם זה נחשב לאיסור. והוא הדין **וליצנות וכהאי גוונא.**

או במחשבה לבד, הרהורי עבירה הקשים מעבירה - ואף שבעצם ההרהור הוא קל יותר ממעשה מאחר ואינו עושה מעשה, מכל מקום אמרו חז"ל שהרהורי עבירה קשים מעבירה.

ועיקר כוונת התניא לומר שזה נחשב 'דבר קל', אלא שאגב אורחא מודיענו שהרהורי עבירה קשים מעבירה. ומהו טעם הדבר, הרי המחשבה אינה מעשה. ומביאים בזה את דברי **המהר"ל** (נתיבות עולם, פרק ח') שהעבירה נעשית בגוף, אך ההרהור הוא במחשבה. והמחשבה היא דבר פנימי וזך יותר, ועל כן להכנים את העבירה למקום המחשבה הוא חמור וקשה יותר מעשיית המעשה בפעולה לבד בלא מחשבה. נמצא שההרהור פוגם בדבר דק ועדין יותר. ומכל מקום באמת הוא דבר קל יותר, שהרי על הרהור עבירה אין עונש, מה שאין כן במעשה, ועל הרהור מביא קרבן עולה, ואילו על מעשה קרבן חטאת, שהוא ענין אחר לגמרי.

וגם אם אינו מהרהר בעבירה לעשותה, אלא בענין זיווג זכר ונקיבה בעולם - היינו שאינו מהרהר לעשות עבירה, אלא בעצם המציאות של דבר זה, **שעובר על אזהרת התורה ונשמרת מכל דבר רע שלא יהרהר ביום כו'. או שהיא שעת הכושר לעסוק בתורה והוא מפנה לבו לבטלה, כדתנן באבות הניעור בלילה, והמפנה לבו וכו'** - שנמצא שאינו עוסק בתורה. **שבאחת מכל אלה וכיוצא בהן נקרא רשע בעת ההיא שהרע שבנפשו גובר בו, ומתלבש בגופו ומחטיאו ומטמאו.**

נמצא כך, שאדם שהיצר הרע מצליח להפילו ולהכשילו בעבירה דקה כזו כהרהור עבירה, ואפילו אם זה רק לעיתים רחוקים ורק במחשבה או רק בדיבור לבד, הרי אדם זה נקרא בתואר "רשע וטוב לו". ולפי זה נמצא כפי שדברנו קודם; שהמצב המצוי אצל רוב רובם של יהודים כשרים, שבדרך כלל אינם עוברים עבירות ורק לפרקים נכשלים ונלכדים ברשת היצר, הם בבחינת "רשע וטוב לו".

מה נכנס בגדר 'הרהור עבירה'

ומקום אתנו לעצור ולהבהיר קצת בעניין ההרהור שהזכיר התניא, אף שאין מצוי לדבר מזה באריכות, מכל מקום הוא דבר נחוץ מאד, שחשוב לדעת שגדר ענין

הרהור מה שנחשב לעבירה, הוא דווקא כשמהרהר בכוונה וברצון, שהיצר הרע הצליח להביאו למצב שרוצה להרהר בזה. אבל אם היצר הרע מביא לאדם מחשבות והוא מצליח מתגבר עליהם ואינו נכנס ומתעכב בתוך המחשבה, באופן כזה אין זו עבירה כלל. וכמו שכתב התניא עצמו בפרק כ"ז, שכאשר באים לאדם מחשבות והוא מתגבר עליהם, לא די שאין זו עבירה אלא שמקיים בזה מצות 'ולא תתורו אחרי לבבכם', וגורם בזה נחת רוח לפניו יתברך אשר "אתכפיא סיטרא אחרא".

והנה הדרך האיך להתגבר על המחשבות זרות שהיצר מביא להאדם, כבר האירו עינינו בזה כל הצדיקים, ואנכי שמעתיו מפה קדשו של **כ"ק אאז"ל אדמו"ר זצ"ל** כשדברתי עמו אודות ענין זה, ואמר לי כי בענין התגברות על המחשבות, אין שייך ללחום כנגד המחשבה, כי אין מציאות כזו שהאדם ילחום עמהם פנים אל פנים, ואדרבה טבע האדם הוא שכאשר מנסה הוא להתגבר נגד המחשבה, הרי אז דווקא היא מתעצמת ומתגברת עליו ביותר. והדרך הישרה והנכונה המובאת בכל הספרים היא, כי ענין התגברות על המחשבה אינו אלא באמצעות התגברות כח המחשבה בדבר אחר, להעמיק מחשבתו ולהביא עצמו לידי הרהור בדבר אחר.

ובפרט כשהאדם יושב ועוסק בתורה ובאה לו מחשבה זרה, ובמקום להעמיק בה הוא ממשיך בלימודו ומתבונן בענין שהוא עוסק בו, הרי בזה הוא מפסיקה. ואף אם אינה נפסקת אלא באה שוב פעם, מכל מקום הוא מתגבר וממשיך להעמיק בענין הלימוד. וצריך לידע כי אז לא עבר שום עבירה, ואדרבה הוא עושה נחת רוח להקב"ה במה שזוכה להתגבר. והרי השי"ת שולח לנו נסיונות, ואדם זה זוכה להתגבר עליהם ולעשות נחת רוח לפניו ית'. והתניא כותב על כך, שאין לאדם להיות בעצבות מזה, אלא אדרבה עליו להיות בשמחה שזוכה לעשות נחת רוח להבורא ית"ש במה שמתגבר על מחשבות והרהורים כאלו.

ובאמת ישנם בני אדם שכואב להם מדוע באות להם מחשבות כאלו, ומנסים לעשות תשובה על זה. אך באמת אין זה נכון לעשות תשובה על כך, כיון שאין זו עבירה כלל. והרצון לעשות תשובה על דבר כזה מביא את האדם לבסוף לידי תרעומת, כי בעומק נפשו הוא מרגיש ומכיר שבאמת אינו אשם בזה, שהרי אינו חפץ במחשבות

אלו והן באות אליו מאליהן, והוא עושה תשובה על דבר שאינו אשם בו. וזה גורם לו שלבסוף הוא בא לידי טרוניא כלפי מעלה לומר הרי באמת איני אשם, ולמה זה מטילים בי האשמה על דברים שלא עשיתי, ומה רוצים ממני, וזה גורם לו ליפול לגמרי חלילה.

אבל האמת אינו כן, כי אין הקב"ה מאשימו כלל ואינו רוצה ממנו דבר בזה, אלא כל מה שנדרש ממנו הוא רק שיעסוק בהתגברות. ואם הצליח להתגבר, עליו להיות בשמחה שעושה רצון ה'.

שמירת עינים

ומעניין לענין, דבר זה שייך גם לגבי ענין ראיית העינים. כי גם בראיית העינים הדבר כן, שכל כמה שבאה להאדם ראיה שלא ברצונו ושלא בטובתו, אין זה נחשב שנכשל בזה. ועיקר החכמה היא, להפסיק בעת שבאה לו ראיה שלא חפץ בה, להפסיק אותה מיד ולהעבירה מנגד עיניו וממחשבתו. וזוהי החכמה והתכלית שלשמו נתן לנו הבורא נסיונות של 'שמירת עינים'. ועיקר ההנהגה של 'שמירת עינים' הנוגעת לאיש ישראל הוא, שכאשר הוא מהלך בחוצות קריה, צורת הליכתו תהא בדרך של שמירה, באופן שמקומם הטבעי של העינים יהיו נעוצים עלי דרך שבו צריך לצעוד, מבלי להביט ימין ושמאל אלא נכוחה, ולילך כדרך הרגיל, וכשהולך בדרך זה אזי כל הראיות שבאו לו נגד רצונו, באותם מקומות שעיניו היו צריכים להיות, אין זו עבירה כלל, ואין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו.

ועלה בדעתי, שבוידוי של יום הכפורים אומרים "על חטא שחטאנו לפניך בסיקור עין", ומזה רואים שעיקר פגם העינים הוא בענין 'סיקור עין', בזה שהעינים סקרניות ותרות להסתכל אחר סתם דברים. ולאפוקי ראיה שנזדמנה לנגד עיניו באופן אקראי, כגון שהגביה עיניו כדי לעבור את ה'כביש' ואז באה לפניו מראה שלא רצה לראות, אין זו עבירה, גלוי וידוע לפני הקב"ה שבא לו הדבר בעל כרחו ובאונס, ואין הקב"ה מעניש על כך ואין זה נחשב לחטא.

וגם בזה צריך לידע, שאדם שהוא מלא הרגשות שליליות מחמת דברים כאלו הבאים עליו, יידע שאין זה נכון, וזה בא מצד היצר הרע ולא מהיצר הטוב ולא מכח מחשבה טובה. כי הרי ידענו שאין הקב"ה מבקש מאתנו אלא דברים שביכולתנו לעמוד

בהם ולקיימם, ואדם שעשה מה שביכולתו לעשות, הרי הוא טוב. וכל מה שמדברים כאן אודות הרהורי עבירה הוא על דברים שנכשל בהם בעוד שהיה ביכולתו להתגבר ובכל זאת לא התגבר.

להזהר לא להיות בכלל 'הנעור בלילה ומפנה לבו לבטלה'

והנה התניא הזכיר כאן את הענין של "הנעור בלילה והמפנה לבו לבטלה", ונכלל בזה התופעה המצויה בעוה"ר של ביטול הזמן על ידי שמבלים את שעות הלילה להבל וריק.

אך גם בזה נחוץ להבהיר, דיש לדעת שלפעמים נמצא האדם במצב שנצרך הוא למנוחה, ולצורך בריאותו צריך לפקח דעתו ולרענן את מוחו מהדאגות והטרחות המכבידים עליו, ובוודאי שאז יש מקום לנוח ולעסוק בדברי שיחה, מאחר ועושה כן לשם שמים, וכמבואר לעיל בדברי התניא (פרק ז׳) שכאשר עושה דברים כאלו כדי להרחיב דעתו לה׳ ולתורתו, הרי זה חלק מעבודת ה׳. אלא שצריך לראות לעשות זאת מתוך מטרה ורצון להשיג רווח רוחני מזה, ולא סתם לפנות לבו לבטלה.

למדוד כוחות נפשו

ומענין לענין יש בזה עוד דבר שנחוץ לדעת, כי לפעמים האדם נקלע למצב שבו קשה עליו להתרכז בלימוד דברים קשים, ומי שהוא חכם ובר דעת יודע לנצל גם זמנים אלו באופן שלומד אז דברים שהם קלים יותר, וגם זה נחשב לניצול הזמן מאחר שזה מה שבכוחו אז ללמוד. מה שאין כן אם מחפש ללמוד דווקא דברים שקשה ללמדם והוא במצב שאין לו כח לזה, שאין מציאות מצבו או כחות נפשו מאפשרים זאת, ומאחר שאינו שוקל במאזני שכלו לשער מה הוא כן יכול ללמוד, זה גורם לו להתבטל לגמרי ולאבד זמן יקר מאד.

גם לאחר שעשה תשובה נקרא 'רשע' מצד מצב הרע שבנפשו

ואחר כך גובר בו הטוב שבנפשו האלוקית, ומתחרט ומבקש מחילה וסליחה מה׳, וה׳ יסלח לו, אם שב בתשובה הראויה על פי עצת חכמינו ז״ל בשלשה חלוקי

כפרה שהיה ר' ישמעאל דורש כו' כמ"ש במ"א - שמי שעבר על מצות עשה ושב אינו זז משם עד שמוחלין לו, עבר על לא תעשה תשובה תולה ויום הכפורים מכפר, כריתות ומיתות בית דין יסורים ממרקים. ובכל אופן, הקב"ה סולח על ידי תשובה הראויה, ואם עשה האדם תשובה ה' יסלח לו.

הנה נראה לכאורה מדבריו, דאף לאחר שהאדם כבר שב בתשובה, מכל מקום עדיין נקרא בשם "רשע וטוב לו". ולכאורה קשה, הרי כבר עשה תשובה, ואם כן למה נקרא עדיין בשם רשע וטוב לו.

אלא ביאור הענין הוא, כפי שכבר ביאר בפרק א', דמצד ההלכה בכללי הלכות התורה מה שנקרא 'צדיק' או 'רשע' הוא רק 'שם המושאל' לענין שכר ועונש, ובזה ודאי דהחוזר בתשובה נקרא 'צדיק'. וכמו שאמרו חז"ל (קידושין מט ע"ב) דהמקדש את האשה על מנת שאני צדיק גמור, דהוי ספק מקודשת שמא הרהר תשובה בלבו. הרי דמיד כשמהרהר תשובה בלבו כבר נחשב צדיק מצד גדרי ההלכה. אולם כשרוצים לעמוד על מדריגת האדם מצד מהותו ופנימיותו, כיון שעדיין הוא עלול לחטוא, ויש בו עדיין יצר הרע שיכול להתגבר עליו ולהחטיאו שוב, לכן תוארו הפנימי הוא עדיין "רשע וטוב לו". וכמו שנראה לקמן בענין ה'בינוני', דמדריגת הבינוני היא שאינו יכול לבוא לידי מכשול חטא כלל.

גם לאחר חרטה עדיין רשע הוא כל עוד לא עזב החטא

ועוד מוסיף: **ויש מי שהרע גובר בו יותר, ומתלבשים בו כל שלשה לבושים של הרע, ומחטיאו בעבירות חמורות יותר** - דהיינו שאין אלו רק עבירות קלות, אלא עבירות חמורות ממש. **ובעתים קרובים יותר** - והנה ביאר כאן ב' קצוות: הקצה האחד הוא הרשע במדרגה הפחותה, שנכשל רק בעתים רחוקים ובעבירות דקות, או רק באחד מג' לבושים מחשבה דיבור ומעשה. והקצה השני הוא מי שנכשל בכל העבירות ובעתים קרובים. וכתב שיש רבבות מדרגות ביניהם, בשינויי הזמנים של המכשול, אם פעם ביום או בשבוע, בחודש או בשנה, דבכל זה יש הרבה מדריגות בבחינה זו.

אך בינתים מתחרט, **ובאים** לו הרהורי תשובה מבחינת הטוב שבנפשו, שמתגבר קצת בינתים, **אלא** שאין לו התגברות כל כך לנצח **את** הרע, לפרוש מחטאיו לגמרי להיות מודה ועוזב. ועל זה אמרו רבותינו זכרונם לברכה, רשעים מלאים חרטות, שהם רוב הרשעים, שיש בחינת טוב בנפשם עדיין.

ולכאורה יש להבין, אם הרשעים מלאים חרטות, מדוע נקראים עדיין בשם ׳רשעים׳, הרי חרטה היא היא התשובה, ומאחר שמלאים חרטות שוב אינם רשעים.

ובאמת בספר **בעל שם טוב** על התורה (פרשת עקב, מות י׳) מביא קושיא זו בשם **מרן הבעש״ט** הק׳ **זי״ע**, דמאחר שהרשעים מלאים חרטות, טעמא מאי נקראים בשם ׳רשע׳, הרי אמרו בגמרא דהמקדש אשה על מנת שאני צדיק הוי מקודשת שמא הרהר תשובה בלבו, ואם הרהור תשובה הופכו לצדיק, איך שייך לכנותו בשם ׳רשע׳ לאחר שהוא מלא חרטות.

ואמנם לפי המבואר כאן בתניא משמע, שחרטה זו איננה עדיין בגדר תשובה נכונה, כי אין די בחרטה לבד, דהחרטה היא רק חלק מחלקי התשובה, אבל עיקר ענין התשובה היא עזיבת החטא, וכפי שכתב באגרת התשובה, דזהו העיקר, שיקבל על עצמו להפסיק מן החטא לגמרי. וזהו ענין ״תשובה״ - ששב וחוזר למקומו ואינו חוטא עוד. והחרטה היא אמנם חלק נצרך לתשובה, אבל חרטה לבדה, כשאין לו התגברות לנצח יצרו ולפרוש מחטאיו לגמרי להיות ״מודה ועוזב״, עדיין נשאר הוא בשם ׳רשע׳. ומה שאמרו בגמרא שבהרהור תשובה נעשה צדיק, היינו שגמר בלבו והחליט בדעתו לעזוב את החטא וקיבל על עצמו להפסיק לגמרי. אבל כאן מדובר בחרטה בעלמא, שרק בוערת בו מחשבה ותמיהה על מצבו למה הוא כך, ובזה עדיין לא שב למקומו ועל כן נשאר בשם ׳רשע׳.

קנאה מדומה ברשעים

ואגב יש להתבונן בזה לקחת לימוד מוסר השכל, כי לפעמים יכול אדם לחשוב שהרשע ״עושה חיים״ וטוב לו בהבלי עולם הזה, אך חז״ל גילו לנו שהרשע הוא ״מלא חרטות״, וכל הזמן מצפונו מייסרו ויש לו כאב לב על מצבו, אלא שאינו יכול

להיחלץ מן הרע, ולכן הוא נשאר בתוך לכלוכו וטינופו, אבל זה כואב לו, וכל פעם חוזר חלילה, כאשר כל חייו מלא מכאובים וכאב לב, ואינו יכול להחלץ ולצאת מזה. אבל מי שפורש מן הרע, הוא אשר חי חיים טובים בטוב ובנעימים, וזהו ההבדל הגדול שבין הרשע להצדיק.

פירוש הבעש"ט על 'רשעים מלאים חרטות'

ובדרך אגב איידי דאתא לידן דברי הבעש"ט, מהראוי להזכיר את פירוש הבעל שם טוב שמפרש כוונת המאמר "רשעים מלאים חרטות" באופן אחר, שאין הכוונה לחרטה על עבירה ועוון, אלא שהרשעים הם תמיד מלאים חרטות על מעשיהם הגשמיים, כגון כשעשה איזה עסק במסחר ולא עלתה בידו, הוא מתמלא ברגשי חרטה למה עשה כן. ובזה גופא הוא רשע, על עצם החרטה הזו. כי איש ישראל צריך להאמין שכל מעשיו הם בהנהגת ה' ובהשגחה פרטית, ואם עשה כך, הרי שכך היה צריך להיות מן השמים, ועל מה יש לו להתחרט, מאחר שהשי"ת הוא הוליכו והביאו לידי כך. וזהו הפירוש "רשעים מלאים חרטות", שמאחר שיש להם חרטות על מעשים שעשו, ואין מאמינים שהכל בהשגחה פרטית מאתו ית', לכן הם נקראים רשעים. כי יהודי בעל אמונה אין לו חרטה על ענייני העולם והשתדלותו, אלא מקבל הכל באמונה שהשי"ת הוא הנותן לו כח לעשות חיל והכל מאתו יתברך.

ביאור בחינת 'רשע ורע לו'

הנה עד כאן ביאר מדריגת "רשע וטוב לו", ועתה בא לבאר ענין "רשע ורע לו": **אך** מי שאינו מתחרט לעולם **ואין באים** לו הרהורי תשובה כלל - שאפילו חרטה אין לו, נקרא רשע ורע לו, שהרע שבנפשו הוא לבדו נשאר בקרבו ואין בו טוב כלל, כי גבר כל כך על הטוב עד שנסתלק מקרבו ועומד בבחינת מקוף עליו מלמעלה - ובוודאי שיש בחינת טוב בכל נשמה מישראל, אלא שיש בחינה שיצאה מן הפנימיות ונכנסה להיות בחינת מקוף עליו מלמעלה. ולכן אמרו רז"ל כל בי עשרה שכינתא שריא - ובחינה זו של שכינה השורה היא בחינת 'מקוף'. ועל כל מדרגות כלל ישראל, כשיש צבור, עליהם נאמר "שכינתא שריא", כי בחינת מקוף נמצאת בכל מצבי בני

ישראל. אך ב״רשע וטוב לו״ הפירוש הוא שיש בקרבו ממש כח הטוב, וכח הטוב מקיף עליו לכל הפחות לעוררו להרהורי חרטה.

ועוד ׳מעט׳ ואין רשע הכוונה לבחינת ׳מקיף׳ שנשאר בהרשע

והנה בחינה זו שמבואר כאן, היא הבחינה המובאת בספרים, **ובישמח ישראל** חוזר על זה פעמים רבות, שכל אחד מישראל, ואפילו רשע, יש לו חלק טוב, שעליה נאמר (תהלים לז י) ׳ועוד מעט ואין רשע׳, שיש ״מעט״ בכל אחד מישראל, שבו אינו רשע. ולפי המבואר כאן, הכוונה היא לבחינת ׳מקיף׳, שאין זה מחייב שיהיה הטוב בתוכו ממש, מאחר והוא רשע, אך ה״טוב לו״ הוא, שיש עליו מלמעלה בחינת ׳מקיף׳.

ובישמח ישראל מכנה לבחינה זו בשם בחינת ׳יעקב אבינו׳, כי בחינת יעקב אינה יכולה להפגם לעולם, כי יעקב אבינו ביקש ששורש יעקב אבינו ישאר תמיד חי וקיים אצל כל אשר בשם ישראל מכונה.

נקודה פנימית מכונה על שם ׳אברהם׳ ו׳יעקב׳

ויש להעיר להא דאיתא **בשפת אמת** בפרשתן (שנת תרל״ה) ובשאר ספרים, בשם הרה״ק **החידושי הרי״ם זי״ע** שביאר מה שאומרים בתפלה ״מגן אברהם״, שהקב״ה הבטיח לאברהם אבינו שיהיה ממנו נקודה בכל איש ישראל אשר הוא ית׳ מגין עליה שלא יוכל לקלקל אותה, ועליה נאמר ״בך חותמין״, יעו״ש. וצריך לעיין בזה, האם יש שייכות בין הבחינה שהישמח ישראל קורא בשם ׳חלק יעקב׳, להבחינה שהשפת אמת מכנה על שמו של אברהם אבינו, או שמא כל אחד מדבר מבחינה אחרת והם שני דברים נפרדים, וצריך לעיין בזה, ואין כאן מקומו. אבל על כל פנים מצינו אצל שני צדיקים אלו שיש בחינה שבכל אחד מישראל שוכן חלק אלוק, וחלק זה אינו נפגם לעולם.

והתניא אומר שיש ״רשע ורע לו״, שהרע לבדו נשאר, ובכל אופן נשארת לו בחינה מסוימת של מקיף, וכח המקיף נשאר לעולם. ובודאי כח זה מסייע לו שיוכל לשוב בתשובה, כי כל אחד יכול תמיד לשוב ולהתקרב, על ידי כח המקיף שנשאר אתו

בכל מצב, וזה יסייע בעדו לחזור בתשובה באמת. וכל המבואר כאן הוא רק כל זמן שלא שב בתשובה, אך אם מצליחים למשכו ולהביאו לידי תשובה, ודאי יצליח בזה.

נעוץ סופו בתחלתו

ולנעוץ סופו בתחלתו, הרי דיברנו לעיל שכל חיי האדם הם חטיבה אחת של השתוקקות לעלות מעלה מעלה. וגם ביארנו שאנו נמצאים בבחינת "רשע וטוב לו", ומי שהוא בדרגה זו יש בו השתוקקות תמידית להגיע למדרגה רמה יותר. וכל מדרגה יתירה שאדם יכול להשיג בבחינת "רשע וטוב לו", תהא זו שאיפתנו בחיינו, להתקרב יותר ויותר, למעט בדברים שאינם טובים, וככל שממעטים בבחינת הרע, כך מתקרבים יותר להשי"ת, וזהו כל תכלית חיי האדם, להשתוקק תמיד לעלות ולהתעלות בקודש.